

Den svenska järnmalmen och Tyskland

1940

av Thomas Roth

Résumé

In The Royal Swedish Academy of War Sciences Proceedings and Journal 1/202, Lecturer Maria Gussarsson and Major Kristina Kihlström discuss the Swedish balance act during the Second World War, as a background to the current uncertain situation in the Ukraine. This includes the German attack on Norway which is said to be caused by the need to secure the Swedish export of iron ore to Germany. In fact the attacks were due to the need for naval bases so that the German submarine fleet could reach the open sea. This fact is clearly stated in the standard work *Die Deutsche besetzung von Dänemark und Norwegen* by Walter Hubatsch (Göttingen 1952). The Swedish iron ore export is not mentioned at all. However, the iron ore export played a bigger role in the British war strategy but its importance was exaggerated. This is discussed in the book *The Strategy of the Phoney War-Britain, Sweden and the Iron Ore Question 1939-1940* by Thomas Munch-Pedersen (Stockholm 1981)

I AKADEMIENS HANDLINGAR och tidskrift, 1. häftet 2021, skriver universitetslektor Maria Gussarsson och major Kristina Kihlström, bägge verksamma vid Militärvetenskapliga institutionen vid FHS, om ”Gråzonens dilemma – En svensk balansgång under andra världskriget”. Detta mot bakgrund av det rådande gråzonsläget i Ukraina. Den historietolkning som presenteras är inte invändningsfri, men jag ska begränsa mig till att framföra en avvikande uppfattning.

På s 157 i artikeln sägs att den tyska marinledningen tidigt plädera för att Tyskland borde lägga under sig Norge för att hindra att britterna gjorde detsamma. Då skulle britterna kunna hindra tyska fartygs tillträde till Atlanten och stoppa den viktiga svenska järnmalmsexporten till Tyskland. Det är visserligen riktigt att det var den tyska marinledningen som under hösten 1939 väckte tanken på ett tyskt angrepp mot Norge, men inte av de nämnda anledningarna. I stället var

skälet erfarenheterna från första världskriget då stora delar av den tyska flottan legat instängd i södra Nordsjön och inte kunnat nå ut i Atlanten. Nu förutsåg den tyska marinledningen ubåtskrig mot Storbritannien och därför krävdes baser för att kunna nå ut i öppet hav.

Detta skäl framgår mycket klart av standardverket *Die Deutsche bestetzung von Dänemark und Norwegen* av Walther Hubatsch, (”Musterschmidt” Verlag, Göttingen) utgiven redan 1952. Marinledningens framställan om ett angrepp och behovet av ubåtsbaser framgår klart på sidorna 22 ff, där järnmalmstrafiken inte ens nämns som anledning. Tanken var ingalunda ny, om behovet av baser hade den tyske viceamiralen Wolfgang Wegener skrivit i sin bok *Die Seestrategie des Weltkrieges* redan 1929.

Över huvud taget var det så att malmexporten spelade en betydligt större roll i brittisk planläggning än i tysk. Detta är fastslaget

i *The strategy of the Phoney war – Britain, Sweden and the Iron Ore Question 1939–1940* av Thomas Munch-Petersen (Militärhistoriska Förlaget, Stockholm 1981).

Man kan undra över varför den svenska järnmalmens betydelse genomgående har överdrivits i historieböckerna – är det ett exempel på typisk övervärdering av Sveriges betydelse i världspolitiken? Hur som helst blir en missuppfattning inte sann, hur många gånger den än upprepas.

Författaren är fil mag, 1:e intendent vid Armémuseum och ledamot av KKrVA.